

Täysistunto

Maanantai 27.2.2023 klo 14.00—21.09

22. Hallituksen esitys eduskunnalle takautuvasti maksettavaa sähköhyvitystä sekä sähkö-energialaskujen maksuaikojen pidennystä koskevaksi väliaikaiseksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 324/2022 vp

Toimenpidealoite TPA 132/2022 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 50/2022 vp

Toinen käsittely, ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toiseen käsittelyyn ja ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 22. asia. Nyt voidaan toisessa käsittelyssä hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toimenpidealoitteesta. — Avaan keskustelun. Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.49 Sakari Puisto ps: Arvoisa puhemies! Käsitlemme esitystä sähkölaskujen maksuajan pidentämisestä ja takautuvasta hyvityksestä. Tässä tilanteessa on tarpeen, että yhteiskunta tukee kotitalouksia, koska sähkö on perushyödyke, jota itse kullakin on oltava käytössään asumisen ja elämisen perustarpeisiin ja kohtuullisella hinnalla. Vastinparina on energiyhtiöiden ylisuurille voitoille säädettävä windfall-vero.

Takautuvasti maksettava sähköhyvitys maksettaisiin käyttöpaikkakohtaisesti niille lopukäyttäjille, joille sähkön vähittäismyyjä toimittaa sähköenergiaa välittömästi jakeluverkonhaltijan jakeluverkon kautta ja joiden sähkönmyyntisopimus on yksilöity henkilötunnuksella. Lakiesityksen mukaan hyvityksen ensimmäinen erä tulisi maksaa huhtikuussa erääntyvässä sähkölaskussa, mutta on arvioitu, että osa sähköyhtiöistä todennäköisesti joutuu pyytämään viranomaisilta lykkäystä sähköhyvityksen toteutukseen.

Perussuomalaiset esittivät jo viime kesänä ryhtymistä sähkötuen valmisteluun. Olemme samaa mieltä lainsäädännön arviointineuvoston kanssa siitä, että myöhäinen lainvalmistelun käynnistäminen on heikentänyt lainvalmistelijoiden mahdollisuuksia arvioida eri vaihtoehtoja. Nyt pikaisella aikataululla valmistellussa esityksessä ei ole myöskään kyetty rajaamaan selvästi kohderyhmää. Esityksestä ei selvästi ilmene, mille kotitalouksille tukikonaisuus pääosin kohdentuu ja millaiset kotitaloudet ovat suurimmassa ahdingossa kohonneen sähkönhinnan vuoksi. Kovin myöhäinen ja kiireinen valmistelu voi johtaa ongelmiin myös itse toteutuksessa.

Hyvä puhemies! Olisi myös syytä pohtia, voisiko pitkistä sähkösopimuksista irtaantumisen mahdollistaa, toki kohtuullista sopimussakkoa vastaan. Monet ihmiset, kotitaloudet, ovat kuitenkin tehneet poikkeuksellisen tilanteen keskellä kalliita sopimuksia ikään kuin annetuin odotuksin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 176/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

20.51 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Kuulin ystävältäni Suomen suurimman sähköyhtiön vastanneen hänelle pitkin talvea, että hänen ja yhtiön välistä kahden vuoden, reilu 30 senttiä per kilowattitunti olevaa sähkösopimusta ei ole mahdollista purkaa edes sopimussakkoa maksamalla. Eilen ystäväni puoliso vihjeen saatuaan teki samaan talouteen oman sähkösopimuksen samaan sähköyhtiöön. Tämän jälkeen ystäväni soitti sähköyhtiöön ja tiedusteli hänelle voimassa olevan sopimuksen mahdollisen rikkomuksen seuraamuksia: Voiko näin toimia? Tuleeko hänelle sakkoa? Sähköyhtiöstä vastattiin, että tällaisessa tapauksessa on olemassa porsaanreikä, jolla määräaikaisesta sähkösopimuksesta pääsee eroon. Sopimus päättyy automaattisesti tämän uuden, toisen henkilön tekemän sopimuksen teon jälkeen, koska samassa kotitaloudessa ei voi olla kahta samanaikaista sähkösopimusta. Hänelle myös vastattiin, että hänen ei tarvitse tehdä omalta osaltaan yhtään mitään. Eli sähköyhtiö itse päätti tämän määräaikaisen sopimuksen seuraavana päivänä. Määräaikaisen sopimuksen päättymisestä ei myöskään synny lisäkuluja, ja se on aivan uutta tietoa. Yhtiössä toki toivottiin, että tästä ei kannataisi kauheasti huudella toreilla.

Kuultuani asiasta soitin tänään omaan sähköyhtiöni ja tiedustelin, miten he suhtautuvat siihen, jos toimin samoin kuin ystäväni eri yhtiössä toimi. Vastaus oli, että määräaikaisen sopimuksen voimassaolo lakkaa automaattisesti ja uusi sopimus astuu voimaan 14 vuorokauden kuluttua, mikäli samassa taloudessa asuva henkilö tekee uuden sähkösopimuksen. No, minähän tein näin, ja tämä vanha sopimus purkautuu — he lähettivät siitä sähköpostin omatoimisesti. Näin yksinkertaisesti toimimalla määräaikainen, kallis sähkösopimus päättyi talossani ilman ongelmia tai sopimusrikkomusta, sillä sähköyhtiö itse päätti kalliin määräaikaisen sopimuksen.

Arvoisa puhemies! Tällä haluan sanoa sen, että kaikkien sähköyhtiöiden on kannettava tässä poikkeuksellisessa tilanteessa yhteiskuntavastuuta. Välttämättömän perushyödykkeen myyminen asiakkaille moninkertaiseen hintaan suhteessa sen tuotantokustannukseen on loputtava — on loputtava koko maassa. Piilottelu ja asiakkaiden epäoikeudenmukainen kohtelu on saatava päättymään. Kaikille kuluttajille tulee antaa mahdollisuus vaihtaa määräaikainen sopimus, ilman venkoilua, heidän niin halutessaan. Esimerkiksi Helen-sähköyhtiö onkin näin jo toiminut, ja toivottavasti kaikki sähköyhtiöt ilmoittavat määräaikaisen sopimuksen muutosmahdollisuudesta oma-aloitteisesti.

Talousvaliokunta myös nostaa mietinnössään esille tässä käsiteltävässä asiassa kalliisiin sopimuksiin loukkuun jääneiden tilanteen ja hädän. On hienoa, että valiokunta edellyttää, että valtioneuvoston tulee ryhtyä kiireellisesti tarvittaviin toimenpiteisiin määräaikaisten sähkösopimusten piirissä olevien kuluttajien aseman kohtuullistamiseksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on vielä todettava, että erityisesti sähkölämmitteisissä omakotitaloissa asuvia suomalaisia on tänä talvena pompoteltu, peloteltu ja jätetty auttamatta hädän hetkellä. Ensimmäiset peloteltiin sähkön hinnan voivan nousta jopa neljään euroon kilowattitunnilta, mikä on maksimi lain mukaan, ja sen jälkeen kalliin määräaikaisen sopimuksen tehneet jätettiin selviämään omin neuvoin pienten, sekavien tukien kanssa.

Sähkölaskuja on ulosotossa jo useita tuhansia tai ainakin joutumassa siihen. Lapset ovat joutuneet leikkimään kylmillä lattioilla hämärissä huoneissa, ja yllätys yllätys: leipäjonot ovat jälleen pidentyneet. Näin asioita ei voi hyvinvointivaltiossa hoitaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 176/2022 vp

Hyvää tässä hallituksen sähköhyvityksessä on se, että pääasiallisesti kuluttajat saavat korvauksen automaattisesti marras-, joului- ja tammikuun kulutus- ja hintatietojen perusteella. Uusi tukimuoto ei myöskään poista oikeutta hakea aiemmin säädettyjä tukia.

Huonoa tässä energiakriisissä on toki se, että hallitus ei vielä ole paimentanut pääosin kuntien omistamien sähköyhtiöiden voitontavoittelua. Sähköyhtiöiden hallituspaikat nimittäin ovat monelta osin myös poliitikkoja täynnä, tai vähintäänkin ne ovat kaupunginhallituksen ohjauksessa. Ja yllätys yllätys: kaupunginhallituksissa ja kaupunginvaltuustoissa tästäkin salista istuu valtaosa. Tässä vaan haluan peräänkuuluttaa lisää hyvää tahtoa ja sitä, että asiat saadaan korjattua oikeudenmukaisiksi kaikille suomalaisille energiahintaa alentamalla. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kankaanniemi, olkaa hyvä.

20.57 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa herra puhemies! Jos eivät menneet koronatuettu yritysille kohdalleen, niin ei ole myöskään tämä sähkötuki mennyt viimeisen puolen vuoden aikana kovin hyvin sinne, mihin sen olisi pitänyt mennä ja missä suurin hätä on. Jo viime kesänä tiesimme ja näimme, että tilanne menee erittäin vaikeaksi, kun sähkön hinta nousi ja nousi, ja se oli ehkä marraskuun aikoihin pahimmillaan eli korkeimmillaan. Hallitus kuitenkin odotteli tai oikeastaan teki kyllä sen kolmiosaisen päätöksen silloin elokuun budjettiriihessä — tai syyskuun alussa, kun se oli — jossa muun muassa arvonlisäveroa alennettiin. Se oli sinänsä varmasti oikeansuuntainen toimenpide, mutta se tarkoitti sitä, että arvonlisäveron alennuksesta saivat hyötyä kaikki tulotasosta riippumatta, sähkölaskun suuruudesta riippumatta, ja sen kohdennus ja ne sadat miljoonat menivät valtaosin väärin kohteisiin.

Silloin olisi ehkä pitänyt — myönnän, että jälkiviisautta on tämä, mutta olisi ollut paikallaan — katsoa, mitä lainsäädäntöä meillä on, ja meillä on toimeentulotukijärjestelmä: Kela maksaa sen varsinaisen toimeentulotuen, ja nyt tämän vuoden alusta kunnilta siirtyi hyvinvointialueille täydentävä toimeentulotuki. Olisi ollut varsin helppo lisätä siihen täydentävän toimeentulotuen edellytysten luetteloon kohtuuttomat sähkökulut, ja sitten ihmisille, jotka olivat sen tuen tarpeessa, olisi annettu sitä kautta juuri suoraan siihen hätään tukea. Olisi säästynyt valtavasti valtion rahoja ja olisi tuki kohdentunut juuri sinne, missä se hätä on suurin. Edelleen tuo hätä on suuri monissa perheissä ja myös yrityksissä, ja tämä nyt jonkin verran sitä auttaa, mutta ongelmia jää.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä näytti pörssisähkön hinta olevan 3,1 senttiä, viimeisen seitsemän vuorokauden aikana 8,8 senttiä, ja moni maksaa 25:tä, 30:tä, ehkä 40:tä senttiä tällä hetkellä, eli tuo edeltävien puheenvuorojen käyttäjien vaatimus kohtuullistaa näitä sähkösopimuksia on kyllä todellakin paikallaan. Tiedämme kyllä sen järjestelmän ongelmat, mutta siitä huolimatta, kun pörssisähkön hinta on tuolla tasolla, minkä mainitsin, ja tällainen tilanne on, on syytä hallituksen nopeasti toimia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

21.01 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Hallitukselle siitä kiitos, että se on huomioinut sähköhyvityksen tarpeellisuuden — siitä kiitosta. Se on tullut hieman viiveellä, mikä on kyllä ongelma, koska se on myös vienyt monen ihmisen maksuhäiriömerkinnän parta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 176/2022 vp

le ja jopa ulosottoon. On kuitenkin tarve saada sähköä, ja se on semmoinen hyödyke, että sillä ei voida kyllä keinotella eikä sillä saisi.

Edustajat Puisto, Niikko ja Kankaanniemi nostivat hyvin tärkeitä asioita esille tämän asian yhteydessä. Nämä pitkät sähkösopimukset pitäisi ehdottomasti voida muuttaa ja purkaa, koska tämä tilanne on muodostunut aivan epäreiluksi. Ihan säkästä johtuen toinen kärsii enemmän, jos sopimus on solmittu väärään aikaan, ja eihän se ole oikein.

Tämä on poikkeuksellinen tilanne, mitä nyt eletään, ja keinottelu kuuluu kieltää, kun on kysymys pakollisesta hyödykkeestä poikkeuksellisessa tilanteessa. Ja tosiaan, jos tässä miettii sekä yksityisiä ihmisiä, varsinkin pienituloisia, että sitten myös yrityksiä, niin tilanne on todella vaikea. Jatkossakin pitää huomioida tämä tilanne, sähkön saatavuus ja varsinkin sen hinta, se, että se on kohtuullinen. Niin moni muukin maa, Norja muun muassa, on hyvin nopeasti reagoinut tähän tilanteeseen kansalaistensa osalta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niikko, olkaa hyvä.

21.02 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Täytyy kohtuuden nimessä vielä todeta se, että monet sähköyhtiöt ovat ostaneet sähköä pörssistä edeltä joitain kuukausia tai jopa pidempiäkin jaksoja varastoon. He ovat tehneet osin ehkä huonojakin sopimuksia, ja sen johdosta jotkut sähköyhtiöt sitten paikkaavat tällä edullisella energialla niitä aikaisemmin tehtyjä huonoja sopimuksia. Mutta muutaman kuukauden ajan kuluessa he pääsevät tasapainoon pääosin ja pystyvät purkamaan nämä sopimuksensa, jotka he ovat tehneet asiakkaiden kanssa — juuri näitä 30 sentin tai jopa suurempia kilowattituntisopimuksia, kuten itselläkin oli.

Tässä olisi nyt kohtuullista, että kun selkeästi sähköyhtiöt ovat tulkinneet lakia niin, että he eivät voi estää samassa taloudessa olevaa henkilöä tekemästä sähkösopimusta, joka automaattisesti purkaa sen edellisen sopimuksen, niin tämä tieto pitäisi levittää kaikille sähkölaskuja maksaville. Tämä on kuitenkin niin tärkeä asia, koska ne ihmiset, jotka lämmitävät kotitalouksiaan sähköllä tai käyttävät paljon sähköä muuhun tuotantoon, esimerkiksi vaikkapa yritystoiminnassa, eivät pääse jaloilleen ilman kohtuullista sähkön hintaa.

Ja toivonkin hallitukselta, että ministeri — joka nyt ei tietenkään tähän aikaan illasta ole täällä enää paikalla — ottaisi tämän kuuleviin korviin ja toisi ulostulon tästä jollakin tavalla julkisuuteen ja kannustaisi ihmisiä eteenpäin, että vielä on aikaa, vielä on toivoa muuttaa sopimukset huokeammiksi. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 324/2022 vp sisältyvät 1.—5. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen toimenpidealoitteen hylkäämisestä. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.